

ERMENİ SANATKÂRLAR

Sellim İLERİ

REFİK Ahmet Sevengil Yakın Çağlarda Türk Tiyatrosu incelemesinde birçok tiyatro adamından, aktörden, aktristten, yönetmen ve oyun yazarından söz açar. Modern tiyatromuzun kuruluşu başlı başına bir roman akışı gösterir. Bazı Ermeni aktristler vardır ki yaşamları kendiliğinden bir sanat-kâr trajedisidir. Bazı Ermeni aktörler sahneye âşiktir.

14 Kânunievvel 1861'de Beyoğlu'nda Şark Tiyatrosu kurulur. Evlerde, konaklarda, levanten dünyasında gerçekleştirilmiş, tiyatroluk değer taşıyan müsamereelerde rol almış genç Ermeni bayanlar, Şark Tiyatrosu'nda halkın karşısına çıkmayı doğrusu göze alamazlar. Ne var ki Kumkapı Kız Mektebi öğretmelerinden Bayan Arusiyak Papasıyan çocukluğundan beri sahneye heves duyar. O, kız kardeşi Agavni'yle birlikte umuma gözükmeyi göğüsleyecektir. Sahneye eğitimlik bir arada yürümeyeceğinden, mektepteki görevini bırakır. Uzun yıllar trajedilerde, komedilerde göz kamaştırıcaktır artık. Jestleri ve sesinin hâkimiyeti dillerde dolaşmaktadır. İstanbul Ermenileri Arusiyak'ı başı ederler. Hatta tiyatro tutkunu Türkler de Bayan Arusiyak'ı zaman zaman izlemişlerdir.

Gel gelelim seyirci dediğiniz nankördür, çabuk bıkar. Papasıyan'ın erişilmez şöhretini genç aktrist Yeranuhi Karakaşyan bir anda sona erdirir. Karakaşyan'ın hemşiresi ise Vernike'dir. Yeranuhi-Vernike kardeşler Gülü Agop'ta hızla yükselirler. Şark Tiyatrosu'nun vefakâr oyuncusu eski öğretmenin gönlü kırılmıştır; sessizce çekilir sahneden. Fakat alkış seslerini unutmaz. Büyük bir yalnızlığa sürüklenmiştir. Bir zamanlar bir Pera fotoğrafhanesinde topuzlu, bukleli saçları, küçük, taçlı küpeleleri, madalyon iğnesi ve gurur dolu çehresiyle resmin çıkartmış büyük trajedyen Bayan Arusiyak, Üsküdar sokaklarında üstbaş perişan, yarı mecnun dolaşır. Kimsesi kalmamıştır. Sayıklar, maziyi düşünür, perdeler açılır kapanır, aktristimiz sesleri dinler. Sokağın sesleri mi? Sesler giderek çoğalır, her yer-

den hayranlık fısıltıları yükselmektedir. Sanatkâr olur...

Aktör, ressam ve şair Atamiyan dünya çapında bir yorumcudur. Minakyan'ın ustasıdır. Ermenice yazdığı şiirler dilimize çevrilmemiş, fakat Kafkasya'da kitap halinde yayınlanmıştır. Atamiyan canlandırdığı kahramanlara gönlü verir. İbliste anlaşılarak onların ruhunu çalmak ister. Kıbrıs'ta Othello, Venedik'te bir tacir, Verona'da Romeo. Elsinore'de Hamlet'tir. Coğrafyayı tanımak ister. Bütün o kentleri sokak sokak dolaşmış, Shakespeare'in kişilerini aramıştır. Kuzeyin ıssız mezarlıklarında bekçiler, bilmedikleri bir dilden monologlar okuyan bu adamı ola ki deli sanmışlar. Hamlet gibi, kurukafaları dost sayıyormuş kendisine. Yorik'i aramış, saray soytarısını. Akdeniz'in ısağında Othello'nun kiskançlığını haykırması. Sonra perde açıldığında, canlandırdığı rol, ferdiyetinin doğal bir yönsemesi olmuştur.

"Fevkalade sınırlı, hassasiyeti daimi bir uyanıklık içinde, heyecanı taşın Atamiyan", Aleksandr Duma'nın Aktör Kin piyesinde oynamaktadır. Bir akşam, eserin sonunda aktör Kin'in ağzından: "**Ben zavallı bir palyaçoyum!**" diye bağırır ve heyecanının şiddetinden yere düşer. Oyun gereği perde kapanır; süflör rolündeki sanatkar perde önüne çıkar, seyircilere hitap eder: "**Efendiler, aktör Kin vefat ettil!**" Süflörün çekilmesiyle birlikte alkış yağmuru başlar. Bu kez perde yeniden açılmayacak, oyuncular selam veremeyeceklerdir.

İçeride, tozlu sahnede arkadaşları Atamiyan'ı yığıldığı yerden kaldırarak, ölüm döşegine taşımaktadırlar. Atamiyan sahnedeyken veda etmiştir seyircisine, rolünün son sözünü söyledikten sonra. O gece dönemde Onlu İtalyan oyuncusu Ernesto Russi İstanbul'da, tiyatrodaimiş. Gözyaşlarını tutamaz. Ayağa kalkar, duyumsayabildiği en güzel artist ruhunun Atamiyan'da can bulduğunu söyler.

Atamiyan'ın imzasını taşıyan resimler bugün kayıptır.

Bugün o Ermeni sanatkarlar unutulmuştur. Yakın Çağlarda Türk Tiyatrosu'nun sanarik sayıları költürümüzde hizmet etmiş o sanatkarların şerefli bir tanığı.

Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği
Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 5 8 1 0 8 2 0 1 0 *